

Augustiputši kroonika

19.-21. augustini 1991 toimus Nõukogude Liidus riigipöördekatse.

Isehakanud Riikliku Erakorralise Seisukorra Komitee Nõukogude Liidu valitsusse kuulunud vandenõulased püüdsid vägivaldselt kõrvaldada Mihhail Gorbatšovi Nõukogude Liidu presidendi ametikohalt ning teha lõpp tema perestroikapoliitilisele. Komitee kuulutas kuueks kuuks välja erakorralise seisukorra. Moskvasse viidi väed, kohalik võim allutati komitee määratud sõjaväekomandantidele, kehtestati massiteabevahendite sensuur ning osa massiteabevahenditest suleti.

Putš tõi kaasa riigi poliitilise olukorra radikaalse muutumise.

18. augustil oli Gorbatšov mere ääres puhkamas, kui tema suvilasse sisenesid mõned vana-meelsed kommunistid, kes tahtsid teda sundida võimust loobuma Gennadi Janajevi kasuks. Gorbatšov keeldus ning ta suleti koduaresti. Seejärel väitsid riigipöörjad avalikkusele, et Gorbatšov on haigestunud ega saavat oma presidendikohuseid täita. Tema asemele asus aaspresident Janajev, kes koos oma kaaslastega valmistas ette Riik-

liku Erakorralise Seisukorra Komitee loomist, mis pidi võimu haarama. 19. augusti hommikuks oldi valmis võimu haaramiseks Moskvas.

Riigipöörjad saatsid välja avaldused, milles teatasid, et nüüdsest valitseb kuni Gorbatšovi "tervenemiseni" Erakorralise Seisukorra Komitee ja tegevriigipeaks saab Janajev. Seda korraldati ka samal päeval aset leidnud pressikonverentsil, kus Janajev oli niivõrd närvis, et tal kõne ajal käed värisid. Minist-

rite Nõukogu esimeest Valentin Pavlovit polnud üldse kohal, sest ta oli purjus. Tegelikuks riigipöörde läbiviijaks oli seega siseminister Boris Pugo, kes soovis seda teha siiski võimalikult veretult, lootes, et rahvas hakkab neid toetama. Lisaks Pugole, Janajevile ja Pavlovile olid putšiga liitunud ka KGB juht Vladimir Krjutškov ning kaitseminister Dmitri Jazov. Kokku oli Erakorralise Seisukorra Komiteel kaheksa liiget. Sõjavägi toodi

Moskva tänavatele ning anti käsk arreteerida Jeltsin ja teised reformimeelsed.

Kuid putšiste tabas ebaõnn, sest Jeltsinit ei õnnestunud arreteerida ning Moskvas olevate väeüksuste juhataja Gratsšov läks Jeltsini poole üle. Ka enamik liiduvabariike ei toetanud riigipöördekatset ja nii saadeti nende vastu sõjavägi. Kõige suuremad väekontingendid saadeti Eesti, Läti ja Leedu vastu. Moskvas aga algasid barrikaadide ehitused ja rahvas koondus Jeltsini kaitseks. Tema

ga liitusid ka populaarsed perestroikafiguurid E d u a r d Ševardnadze ja Aleksander Jakovlev ning tšellist Mstislav Rostropovitš.

20. augusti õhtul püüdsid putšistidele lojaalseks jäänud väed Venemaa ülemnõukogu hoonet (Valge Maja) vallutada ning tapsid kolm inimest.

Samal ajal kuulutas Eesti end iseseisvaks ning rahvast kutsuti üles kaitsma strateegilisi positsioone, näiteks teletorni.

Augustiputš hävitas lootuse Nõukogude Liidu edasikestmiseks, rahvas kaotas igasuguse usu kommunistidesse ja nende lubadustesse.

Okupatsiooni sümbol Lenin tõmmati EKP keskkomitee hoone eest maha. Nüüd on seal hoones välisministeerium ja väljak nimetati Islandi järgi, sest just Island tunnustas esimesena Eesti iseseisvust.

Otsuse vastuvõtmise tõukeks sai Moskvas toimuv augustiputš, mille põhjuseks oli Venemaa mõne poliitilise jõu rahulolematuus perestroikaga ja NSV Liidu nõrgenemisega.

1991. aasta 20. augusti pärastlõunal saabusid dessantväelased Tallinna ja hõivasiid Tallinna teletorni. Vabatahtlikud asusid julgestama Toompead, raadio- ja telemaja. Rahvarinne korraldas Vabaduse väljakul miitingu, kus nõuti Eestile iseseisvust. 20. augustil 1991 kell 23.03 võttis parlamendi kohused täitev Eesti vabariigi ülem-

nõukogu vastu otsuse, et Eesti ei kuulu enam NSV Liitu ja on iseseisev vabariik. 105-liikmelisest Eesti ülemnõukogust oli kohal 70 rahvasaadikut ja otsuse poolt hääletas 69, vastu ega erapooletuid ei olnud.

Läti kuulutas end iseseisvaks 21. augustil. Ka Moskvas oli juba selge, et putš on läbi kukkunud. 21. augustil läksid viimased väeüksused Jeltsini poolele ning enamik putšiste loobus üri-tusest. Mõned püüdsid veel asja jätkata, lennatas 22. augustil Krimmi Gorbatšovi juurde, et välja pressida tema toetust, kuid

too nimetas neid reetureiks ja lasi Jeltsini pooldajatel nad arreteerida. Sellega oli riigipöördekatse ka läbi. 23. augustil tuli Gorbatšov Moskvasse tagasi. Võimukese oli selleks ajaks juba Jeltsini kätte nihkunud.

Augustiputš hävitas lootuse Nõukogude Liidu edasikestmiseks, rahvas kaotas igasuguse usu kommunistidesse ja nende lubadustesse. Isegi Gorbatšovi ei toetatud enam, sest ta polnud suutnud midagi muuta. Venelased hakkasid enam lootma Jeltsinile, kes oli putšistid võitnud. (Vikipeedia)